

Pwyllgor	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Teitl yr Adroddiad	Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
Dyddiad y Cyfarfod	20 Hydref 2022
Swyddog Perthnasol	Garem Jackson, Pennaeth Addysg
Aelod Cabinet	Cynghorydd Beca Brown

1. PWRPAS YR ADRODDIAD

- i) Pwrpas yr adroddiad hwn ydy ymateb i gais gan aelodau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi am gyfle i edrych yn fanylach ar addysg cyd-berthynas a rhywioldeb sydd yn elfen fandadol o Fframwaith Cwricwlwm i Gymru o Fedi 2022.
- ii) Mae'r elfen hon yn fandadol ym mhob un o'n hysgolion cynradd ers Medi 2022 ac yn 6 o'n hysgolion uwchradd sydd wedi dewis cyflwyno'r cwricwlwm i Flwyddyn 7 Medi 2022.

2. Cefndir

- i) Mae'n rhaid i gwricwlwm pob un o'r ysgolion uchod gynnwys y ddarpariaeth ddysgu a nodir yn y Cod Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb. [Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb](#)
Mae hwn yn ganllaw statudol i benaethiaid, cyrff llywodraethu ac Awdurdodau Addysg Lleol. Mae disgwyliad cyfreithiol iddo gael ei ddefnyddio a'i weithredu. Mae gan ysgolion gyfrifoldeb unigol uniongyrchol i weithredu fel cyrff corfforaethol eu hunain.
- ii) Yn y newid hwn mae Addysg Rhyw a Pherthnasau yn newid i 'Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb' (RSE) yn y cwricwlwm newydd. Mae'r newid yn y teitl yn fwriadol - gyda ffocws o'r newydd ar Gyd-berthnasau.
- iii) Mae ymgynghoriad helaeth wedi'i gynnal ar y cynigion a bu Cod drafft Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb yn destun ymgynghoriad cyhoeddus rhwng 21 Mai 2021 a 12 Gorffennaf 2021. Ceir manylion am yr ymgynghoriad a'i ganfyddiadau [yma](#).
- iv) Mae'r Cod wedi'i ddatblygu gan ymarferwyr ac mae'n seiliedig ar ymchwil a thystiolaeth. Cyhoeddwyd y Cod a'r canllawiau statudol ym mis Ionawr 2022 wedi i'r Senedd basio'r Cod Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb ym mis Rhagfyr 2021.
- v) Yn unol â'r Ddeddf, mae'n rhaid i'r addysg cyd-berthynas a rhywioldeb a ddarperir gan ysgolion fod yn briodol i ddatblygiad dysgwyr. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i ysgolion ystyried amrywiaeth o ffactorau gan gynnwys gwybodaeth ac aeddfedrwydd y dysgwr; ei oedran; unrhyw anghenion dysgu ychwanegol a rhagweld ei ddatblygiad ffisiolegol ac emosiynol. Rhaid i addysg cyd-berthynas a rhywioldeb fod yn briodol i ddatblygiad pob dysgwr, sy'n golygu y gall anghenion dysgwyr o oeddrannau tebyg fod yn wahanol.

- vi) Mae gofynion cyfreithiol i Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb fod yn briodol o ran datblygiad, gan gynnwys yr adnoddau fydd ysgolion yn eu defnyddio i'w weithredu. Mae pynciau fel diogelwch ar-lein, caniatâd ac iechyd rhywiol i gyd wedi'u cynnwys yn y Cod, ond ar gamau datblygu priodol fel nad yw dysgwyr yn cael eu hamlygu i bethau nad ydynt yn briodol i'w datblygiad a'u hoedran.
- vii) Cymerwyd gofal i sicrhau y bydd yr holl ddysgu o fewn Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn briodol o ran datblygiad, ac mae'r athrawon, rhanddeiliaid a gweithwyr proffesiynol sy'n ymwneud â'i ddatblygu wedi sicrhau bod hyn yn cael ei adlewyrchu yn y Cod.
- viii) Bydd addysg am gyd-berthnasau yn natblygiad cynnar yn canolbwyntio ar adeiladu hunan hyder drwy annog dysgwyr i werthfawrogi eu hunain; adnabod a chyfathrebu eu teimladau a ffurfio cyfeillgarwch.
- ix) Er enghraifft, yn 5 oed, mae plant sydd yn y Cyfnod Sylfaen ar hyn o bryd yn dysgu am berthnasau gyda rhieni, teulu a ffrindiau - nid perthnasau rhamantus. Caiff hyn ei adlewyrchu yn y cwricwlwm newydd. Caiff y cysyniad o 'gydsyniad' cyffredinol ei gyflwyno yn natblygiad cynnar a chaiff y dysgu ei amlinellu yn y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb – 'ymwybyddiaeth o ofyn am ganiatâd i rannu deunyddiau, er enghraifft teganau. Ymwybyddiaeth o hawl pawb i breifatrwydd, ffiniau personol'
- x) Hyd at ddiwedd yr ysgol gynradd, bydd plant yn dysgu am yr isod, fel sydd wedi'i nodi yn y Cod Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb:
- Datblygu empathi a charedigrwydd drwy ryngweithio cadarnhaol.
 - Hyrwyddo ymwybyddiaeth fod gwahanol fathau o deuluoedd a chydberthnasau - a bod pawb yn unigryw.
 - Dysgu sut mae bodau dynol yn newid wrth iddynt dyfu.
 - Cydnabod pwysigrwydd edrych ar eich ôl eich hun a hylendid personol.
 - Dysgu'r geiriau iawn am bob rhan o'r corff.
 - Gwybod manteision gofyn am help ac wrth bwy i ofyn am help.
 - Sylweddoli fod gan bawb hawl i breifatrwydd a deall y syniad cyffredinol o gydsyniad yn eu hymwneud dyddiol ag eraill.
 - Gallu rhyngweithio ag eraill mewn ffordd sy'n deg ac yn barchus i bawb.
- xi) Mae gan rieni rôl ganolog i'w chwarae wrth gefnogi eu plant. Mae rôl hanfodol i ysgolion hefyd - yn enwedig mewn byd lle mae cymaint o wybodaeth anghywir a charmarweiniol a deunydd niweidiol i'w cael ar-lein. Mae Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb yn chwarae rôl bwysig i ddiogelu a gwarchod holl ddysgwyr Cymru.

3. Cyd-destun Cyfreithiol

- i) Yn unol â Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 mae'r gofyn cyflwyno Cwricwlwm Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb yn ddyletswydd Statudol sydd yn disgyn ar ysgolion gan gychwyn 1af o Fedi 2022 wrth i'r darpariaethau ddod i rym. Mae'r Cod Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb yn cynrychioli arweiniad statudol i ysgolion ynglŷn â gweithredu y Cwricwlwm fel y nodir yn rhan 1 o'r adroddiad yma. ~~Yn eich swyddogaeth~~ Fel Awdurdod Addysg Lleol un o'n prif gyfrifoldebau yw sicrhau bod ysgolion Gwynedd yn gweithredu yn unol â'u dyletswyddau cyfreithiol.

4. Ysgolion Gwynedd

- i) O ystyried mai dim ond ym Medi 2022 y daeth Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb yn elfen fandadol o Fframwaith Cwricwlwm i Gymru, mae hi'n gymamserol i allu craffu darpariaeth ein hysgolion yn y maes yma, ynghyd â'r gefnogaeth sydd ar gael iddynt.
- ii) Yn unol â Fframwaith Cwricwlwm i Gymru, bydd ysgolion Gwynedd yn gweithredu'r cod ACR gan lynu at y llinynnau perthnasol a'r cwbl yn ddatblygiadol briodol.
- iii) Wrth ddatblygu Cwricwlwm i Gymru cefnogir ysgolion Gwynedd gan GwE. Mae Ymgynghorwyr Cefnogi Gwelliant GwE wedi cefnogi ein holl ysgolion i ddilyn y cod ACR. Mae GwE hefyd wedi bod yn cydweithio gyda'r rhwydwaith Ysgolion Iach er mwyn datblygu cynnig o ddysgu proffesiynol yn y maes – sydd ar y gweill ar hyn o bryd dan arweiniad ysgolion Iach Gwynedd yng Ngwynedd.
- iv) Mae ysgolion hefyd yn cael eu cefnogi gan yr awdurdod lleol a Llywodraeth Cymru wrth ymateb i ymholiadau am y cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- v) O sicrhau cyfnod digonol i'n hysgolion i weithredu'r gofynion newydd (h.y. ar ddiwedd y flwyddyn academaidd hon), byddai modd i aelodau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi roi sylw i'r canlynol wrth ystyried yr angen i graffu gweithrediad ein hysgolion ym maes Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i'r dyfodol:
 - Beth yw darpariaeth ysgolion Gwynedd ym maes Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb?
 - Pa adnoddau a ddefnyddir gan ysgolion Gwynedd i ddiwallu gofynion y cod Addysg Rhyw a Chydberthynas?
 - Pa rôl y mae Llywodraethwyr ysgolion Gwynedd wedi ei chwarae yng nghyd-destun darparu'r cwricwlwm Addysg Rhyw a Chydberthynas?
 - Sut mae ysgolion Gwynedd wedi cynnwys rhieni a gwarchodwyr fel rhanddeiliaid allweddol?

- I ba raddau mae'r gefnogaeth a roddir i ysgolion gan GwE a'r Awdurdod Addysg ym maes Addysg Cyberthynas a Rhywioldeb yn briodol?

5. ARGYMHELLION

Gofynnir i'r aelodau dderbyn yr adroddiad hwn am Addysg Cyberthynas a Rhywioldeb.